

VÝBĚR PROFESÍ A RACIONALIZACE VOJENSKÉHO VÝCVIKU

Podplukovník Miroslav Jonáš

Jedním z výchozích požadavků cilevědomé komunistické výchovy v armádě je její konkrétnost. Konkrétnost vojenského výcviku a vyučování umožňuje jednak úspěšně dosahovat stanovených profilů absolventů různých typů školení, a na druhé straně je to výchozí princip ovlivňující již samotný přístup k promyšlení, organizaci, řízení a uskutečňování výcviku. V přípravě všech vojáků — a zejména při výchově nového velitelského sboru naší lidové armády — dostává snaha po zvýšení konkrétnosti vzdělávacího úsilí podobu snahy po vědecky přesnějším, předvídatelně stanovení profilů absolventů s cílem prodloužit „životnost“ jejich speciální i všeobecné přípravy. Ukazuje se, že je to jen jedna stránka věci, i když zásadní, výchozí.

Neméně významným a aktuálním úkolem je **prozkoumání úkolů a podmínek, za kterých je (nebo má být) cíle vzdělání dosahováno a naplňovány profily**. Takovéto zkoumání by mělo zabezpečit, aby cesta k naplnění profilu byla nejúčelnější, nejefektivnější a nejekonomičtější. Právem zdůrazňujeme, že výchova a výcvik se uskutečňují na konkrétním materiálu a v konkrétních situacích. Jinými slovy, ke správnému stanovení postupných cílů výcviku a školení je zapotřebí vycházet z hluboké znalosti konkrétní odbornosti (profese) např. operátora, velitele tankové čety, roty, radisty apod.

Prozkoumání obsahu profesionálního zaměření v dané odbornosti až po její prvky — sumu znalostí, návyků, dovedností — umožňuje v závěru celé práce poskytovat účinná doporučení jak pro výcvik a školení, tak i pro praktickou činnost jednotlivců a skupin dané odbornosti. Z tohoto hlediska prozkoumání podmínek a úkolů konkrétní činnosti přináší dvojí prospěch: v racionalizaci školení a v racionalizaci činnosti v úkolech bojové pohotovosti či v práci ve speciálních zařízeních a závodech.

Výsledky zkoumání, které můžeme nazvat profesiografickým výzkumem, po-

skytují takový popis odbornosti, z něhož je třeba vycházet i v poradenství a při výběru do odbornosti. I když zůstaneme u potvrzení jen této stránky významu výběru profesí pro každodenní praxi útvarů a škol, je zřejmé, že je to současně prostředek, jímž je možné podstatně zvýšit cílevědomost vojenského výcviku.

—☆—

Jednou z nejzávažnějších otázek je prozkoumání potřeby speciálních dispozic v dané odbornosti. Zejména psychologické výzkumy přesvědčivě ukazují, jak se liší podmínky a úkoly potřebné pro výkon služby jednotlivých odborností, jak je třeba diferencovat i v praktické výcvikové práci a zaměřovat ji hlavním směrem. Diferenciace umožňuje celkově posunout zástoj (plateau) v učení směrem nahoru, k průměrně vyššímu výkonu celé skupiny a ještě výrazněji u jednotlivce. Prozkoumat potřebu určitého okruhu schopností, významných pro výkon dané odbornosti, znamená také využít ostatních kladných výsledků profesiografického výzkumu a prohloubit tak pohled na specializaci ve školení a ve výcviku.

V oblasti výcviku a vojenského vyučování výběr profesí vystupuje zároveň i jako jeden z činitelů, který v brzké budoucnosti umožní zvýšit řízení procesu učení na základě programové výuky. Zejména v prvním období programování učiva, řízení učení a při aplikaci vyučovacích strojů v praxi bude třeba rozhodovat, kde a kterým směrem především programovat. Ve výsledcích výběru profese budou mít psychologie, pedagogika, metodika a vojenskovední a jiné disciplíny oporu při hledání co nejefektivnějších způsobů a cest k dosažení cílů vojenského výcviku. Řekne-li tento obor své slovo o prvcích jednotlivé odbornosti, ostatní obory, a zejména vojenská pedagogika, mohou neprodleně zkoumat nové cesty racionalizace výcviku a vyučování.

Současně je třeba vidět i širší význam tohoto zkoumání. Cílevědomá povaha ko-

munistické výchovy vyžaduje se znalostí věci rozvíjet celek osobnosti, která představuje složitou jednotu všech rysů, vlastností a schopností. Všechný rozvoj vojákovy osobnosti může zabezpečovat jen takové výchovné úsilí, které vychází ze znalosti převažující činnosti a zaměřuje se i na ostatní oblasti. Takový přístup k základním otázkám a úkolům komunistické výchovy v armádě vylučuje jednostranný profesionalismus, jehož důsledky nepostihují jen tělesný a psychický sklad osobnosti, ale i její politicko-morální zaměření. V rozhodujícím typu vojenské práce pomáhá tento obor najít ty prvky, které mají největší formativní význam pro utváření vojákovy osobnosti. Komplexnost tohoto bádání a doporučení zabezpečuje, že bude postihnuto maximum prvků a tím vytvořeny předpoklady pro široké, komplexní výchovné působení a vzdělávání.

—★—

V obecné podobě bychom mohli načrtnout okruh otázek, které by tento výzkum v armádě mohl v nejbližší době sledovat a vyhodnocovat:

1. Obecné společenské, pracovní a hygienické podmínky v konkrétní odbornosti:

- požadavky na mravní, politické a světonázorové hodnoty;
- požadavky na obecnou tělesnou a duševní výkonnost vojáka;
- požadavky na všeobecný rozvoj intelektu;
- požadavky, vyplývající z prvků tvůrčí činnosti v této odbornosti;
- charakteristika vedoucí činnosti z hlediska jejího režimu, proměnlivosti, monotónnosti apod.;
- charakteristika hlavních faktorů, které jednotlivě i v komplexech ovlivňují motivaci i průběh činnosti v konkrétní odbornosti.

2. Otázky výběru osob a jejich rozmístování:

- stanovení předchozích pracovních návyků a dovedností a jejich kladné nebo záporné působení při začátku do konkrétní vojenské odbornosti s cílem objasňovat je ve výběru a uvažovat možnost jejich přenosu;

- stanovit způsoby a metody (techniky) výběru a stupeň poradenské pravomoci a odpovědnosti.

3. Otázky racionalizace výcviku:

- požadovaný výchozí, postupný a konečný profil vojáka před výcvikem, v určité etapě školení a po prověrce jeho vycvičenosti;

- rozbor souvislostí konkrétní odbornosti s dalšími (zejména blízkými) specializacemi s cílem nalézt příznivé korelující prvky, umožňující efektivní přecvičení nebo přezazení na funkci bez zácviku;

- metodika základního výcviku v konkrétní odbornosti, metodika zdokonalování a přecvičování. V této souvislosti věnovat potřebnou pozornost výcviku ve zkrácených lhůtách;

- výzkum a zobecnění křivky učení v dané odbornosti zejména s ohledem na vyjasnění úrovně zástoje (plateau);

- objasnění formativních prvků konkrétní činnosti a doporučení pro metodiku výchovné práce a jiné.

Již zřejmý pohled na uvedený okruh otázek ukazuje, že neznamenal nic „převratného“. Jsou zhruba shodné s problémy, které prakticky denně řeší odpovědní pracovníci v armádě — velitelé, stranicko-politické orgány a organizace, kádroví a mobilizační pracovníci atd. Seriózní výzkum při výběru profesí a objasňování však může dát fundované odpovědi na tyto palčivé otázky dne, umožňuje, aby se zvýšila vědecká úroveň řízení a organizace vojenské práce, výchovy a výcviku. Touto cestou je možné jít při plnění úkolů XII. sjezdu KSČ v naší lidové armádě ve oblasti řízení, organizace a výcviku.

—★—

Cílevědomost komunistické výchovy v armádě vyžaduje konkrétnost výchovné a vzdělávací práce. Jedním z aktuálních úkolů je prozkoumání úkolů a podmínek, za kterých je cíl výchovy a vzdělání dosaženo. Výběr profesí jako komplexní vědní obor umožňuje vědeckými metodami získat takový popis konkrétní odbornosti, který se může stát východiskem plodné racionalizace výcviku a činnosti při plnění úkolů bojové pohotovosti.

LITERATURA:

1. JONÁŠ M. — K otázce motivace zvládnutí techniky. *Vojenství*, zvláštní číslo, 1961.
2. PLATONOV K. K. — *Voprosy psichologii truda*. Moskva, 1962.
3. VONKOMER J. — *Problém únavy při obsluhu bojové techniky*. VA AZ Brno, poř. č. t. 2096
4. VONKOMER J. — *Boj proti únavě v radiolokacii, ako prostriedok k zvyšovaniu bojaskopnosti*. PVOS a letectvo, 1963, 10.